

Vsebina 9.-10. številke:

<i>Vital Vodusek: Sveti Frančišek med nami</i>	137
—r: <i>Božji okovi</i>	141
<i>S. G.: Mladost</i>	142
<i>F. Č.: Naša življenska forma</i>	146
—r: <i>Njej, ki bo prišla</i>	153
<i>Ānima: Tisto naše lepo</i>	154
<i>Jože Pogačnik: O beseda</i>	155
<i>M. M.: Kultura osebnosti</i>	157
<i>M. T. S.: Kristus v občestvu</i>	159
<i>Dr. Roman L. Tominec, O. F. M.: Frančišek in svet</i>	161
<i>Niko Kuref: Rast</i>	163

„Križ na Gori“

izhaja desetkrat na leto
in stane za dijake 30 Din, za vse druge 40 Din

Uredništvo in uprava;
Akademiški dom, Miklošičeva cesta 5

Odgovorni urednik: ANTON VODNIK

Izdajatelj (za Slovensko dijaško zvezo):
MAKS MIKLAVČIČ

Za Jugoslovansko fiskarno: KAREL ČEČ

Križ na gori

Glasilo katoliškega slovenskega dijaštva

Letnik II

1925/26

Štev. 9-10

Vital Vodusek

Sveti Francišek med nami

O Francišku bi prav za prav najrajši samo govoril. Morda kdaj zvečer, če bi bili kje daleč na planinah in bi bili vsi čisto tiho, kakor da bi česa čakali. Zaprli bi okence prav vsem drugim mislim in skrbem, da bi bile duše čisto lahke, čisto blizu nebu in Bogu. Potem bi gotovo Francišek sam prišel med nas in mi bi mu prisluhnil.

O, saj ni še 700 let, kar je bil Francišek pri ljudeh! Saj še vedno hodi okrog. Ali ne vidite: od njega so misli vesele in besede tople, vera bogata in ljubezen še bogatejša. Ali se vam ne zdi, da pojo ptičke, kakor bi jih kdo nagovarjal: sestrice? In da gledajo ovčke, kakor bi gledale njemu v oči? In veverice, kakor bi prihajale z drevesa k njegovim nogam? Ali se vam ne zdi, da je še vedno med rožami in ob studencu in na gori in povsod, in je prijetno in domače.

Vse ima še Franciškov videz. Podobna ubranost mi prihaja kakor včasih v otroških dneh, ko sem bil tako trdno prepričan, da mora biti čisto blizu mene Marija z Jezuškom, ker sem vendar povsod našel njene laščke in čeveljčke in solze in še toliko Marijinega. Morda se pa nisem motil in se tudi danes ne. Sredi med nami je Francišek.

Francišek pa je popotnik in gre lahko od duše do duše in nosi romarskega blagoslova. Romarski blagoslov je ljubezen. Saj, če človek zapusti vse in postane čisto ubog, potem pride Gospod in napolni odprte roke in odprto dušo. Največje da, kar ima, ljubezen. Popotnik hodi od srca do srca z romarsko pesmijo, s solnčno pesmijo veselja in božje hvale. Popotnik veže dušo k duši in duše k Bogu. Vse ima v svojih rokah, saj ima ljubezen.

Popotnik gre preprosto za božjo besedo in vabi druge za seboj. On pozna pravo pot od Gospoda: pot evangelija. On nas uči, zajemati božje misli in besede in jih pustiti, da v nas zažore. Tako postaja vse naše mišljenje in delovanje in doživljanje nepretrgano udejstvovanje evangelija. Včasih pa je težka pot preprostodanega izpolnjevanja. Pa vendar, če človek pusti vse svoje misli in svojo luč, in pusti besede, kakor so, in je čisto majhen, pa pride sveti Duh in prižge lučke na pot.

In to so vse lučke, ki jih prižiga on: ljubezen, veselje, mir, potrpežljivost, dobrotljivost, milina, prizanesljivost, krotkost, zvestoba, zmernost, zdržnost, čistost. Tako s Frančiškom živimo v Duhu in v Duhu hodimo. Tako smo vsi božji pevcii in igravci in romarji, in božji otroci.

Poglejte, če bi vam govoril kdaj zvečer, visoko v planinah, bi vam ne povedal ničesar več. Vse bi že vedeli. Kdor je Bogu blizu, marsikaj ve.

Meni pa bi nalahno prihajali spomini z asiškega romanja. Kakor otroci bi bili, ki bi hodili pol v nebu in pol po vrhovih, v jasnih, daljnih potenjih. In če bi bili vi še vedno tihi, bi jih poklical in bi prišli in sedli med nas in pripovedovali. Lepi spomini so zgovorni.

Dva večera sta mi bila najlepša in najljubša. Oba sem preživel med Frančiškovimi brati.

San Damiano. Majhna cerkvica, v kateri je prosil Frančišek Boga, naj mu pokaže pot popolnosti in mu je Bog rekel: »Pojdi Frančišek, obnovi moj dom.« Pri cerkvici je majhen samostan, še iz Frančiškoviñ časov. Danes so bratje v njem. V prvem času pa je bila tam sv. Klara s svojimi sestrami. Obednica je še prav taka, kot je bila takrat. Temna in čisto preprosta. In na sv. Klaro je spomin na njenem prostoru pri mizi: majhen križček, vdolbljen v les.

Zato sem omenil ta prostor, ker se pri njem začenja moj spomin. Samostanska navada je namreč, da sedi na onem mestu tisti, ki je umetnik med brati. To je sedaj edino brat Leo. Gotovo je bil prav tak kakor prvi tovariš Frančiškov, ki ga je vedno klical samo: »Ovčka božja, ovčka božja!« Morda ga je prav posebno ljubil.

Brat Leo je slikar. Čudovito lepe so njegove slike, sedaj pa že dolgo, dolgo ni napravil nobene več. Po kosilu in po večerji vedno ostaja na svojem najlepšem prostorčku, kakor da bi lovil trenutke pred 700 leti, kakor da bi ujema duha, ki je bil v prvem času med brati. Ko odidejo že vsi bratje, sedi še tam. Vsaj tako odhajajo, tiho drug za drugim, kakor da bi še koga drugega pustili pri njem. Meni pa ni nihče tega pravil, in tako sem takoj prvi večer ostal pri njem. Dolgo sva molčala. Potem je pa začel, vsaj tako se mi je zdelo, kar sredi misli in želje.

»Kako je lepa naša vera! Meni se zdi, da moramo prav v Frančišku pokazati ljudem vso lepoto in bogastvo vere, nje, ki gre k Bogu preko vseh meja čutov in mišljenja. Saj mora imeti človek veliko lepote in solnca in veselja in ljubezni in bogastva, da najde čisto do Boga v vsej žalosti, bolečini in trpljenju.

Kako malo jih ve, kaj je treba človeški duši! Malo jih tudi razume samega sebe. Kolikokrat sem že slišal: »Ah, če bi bilo vedno tako, bi lahko človek mislil in molil in ljubil.« In morda je bila vsa ubranost samo iz pesmi in kadila in razsvetljenega oltarja. Poglej, to bi moralo biti vedno: v duši svetlo in solnce in pesmi in veselje v svetem Duhu, Duh oživlja in sveti in greje.

Jaz bi naslikal sliko, ki bi bila tako bogata in globoka, kakor bi morala biti naša vera. Rad bi naslikal Frančiška, takega, kakršen je bil.

Mnogo je bil. Vsem najmanjši bratec: Kristusu in ljudem in živalim in rožam in studentem in gori in solncu in nebu. Vse to bi moralo biti v enem. Vem, da ni lahko. Vse preveč smo povsod vajeni stroge ločitve. Med Bogom in nami, med našimi mislimi in delom, med naravnim in nadnaravnim, med ideali in življensko resničnostjo. Frančišek je v svoji ljubezni združil vse. Vse je ljubil obenem: Boga in svet, Stvarnika in stvarstvo. In iz vsega je zajemal obenem in živel in se obeh obenem veselil. Tako je našel soglasje naravnega in nadnaravnega, kakor je bilo v začetku.

Frančišek je doumel velikost otroštva božjega. Saj je to prav tisto, čemur je vzeto zagrešeno breme dvojnosti. Tisto, ki je vse v enem in eno v vsem.

Eden naših bratov je nekdanj izklesal Kristusa na križu. Klesal je vse svoje življenje in vse svoje življenje je izklesal. Če gledaš križ, je kakor da bi ti pripovedoval oni brat: Žejen, žejen sem bil. Veš, kaj je žeja? Prav tiho glej, morda boš videl. Potem sem se bojeval z Bogom in ljudmi in temo — in sem bil sam. To je bilo očiščevanje. Saj vidiš, ko je bilo dopolnjeno, je obraz zasijal v nebeški lepoti. Veš: ko je brat zasekal zadnjikrat, je nagnil glavo... To so trije obrazi življenja in en obraz Kristusov. In če stojiš pod Križem in gledaš križ, vidiš pot bogopodobnosti malega brata.

Jaz pa bi rad, da bi videli ljudje v mojem Frančišku pot bogopodobnosti najmanjšega brata. Veliko, veliko bi morali videti. Vso polnost Kristusovega življenja: darovanje, trpljenje, ponižnost, uboštvo, veselje, ljubezen. In še vse drugo. Tudi, da mora postati človek čisto majhen kakor otrok, ki sklene roke pred Bogom in prosi, prosi. Potem zraste v njem Kristus. In če bodo vse to videli, bo Frančišek tiho prišel do njih in jih vzel za roko in peljal pot evangelija. Saj je Frančišek oni veliki življenski umetnik, ki hoče v vsakem izmed nas naslikati Kristusovo življenje.«

Lahno je vstal in me prijel za roko. Popolnoma temno je bilo, zato me je vodil. Šla sva na vrt, do majhnega gozdička zadaj za cerkvico. Tiho in mirno je bilo vse okrog. Brat Leo, ovčica božja, (o, tako je gledal, kakor bi Frančišku v oči!) pa mi je pravil naprej. Pravil o Jezuščku in belem kruhu in pšeničnih poljih, in o večni luči in olju in oljčnih drevesih. Pravil o Jezusu in cerkvi in Frančišku. Pravil o njegovem veselju.

»Le enkrat, — govoril je tiho, kakor v polsnu in gledal v nebo, ki se je polagoma pričelo svitati — le enkrat, ko se mu je že bližala smrt, bi skoro izgubil svoje vedno veselje. V neznosnih mukah se je bojeval tisto noč v ognjeni molitvi za hrabrost do konca. Sedaj je zaslišal v duhu tolažilni glas: »Veseli se, brat, veseli se v svoji slabosti in bolečini in zaupaj tako zveto, kakor da bi bil že v mojem kraljestvu.« Naslednje jutro pa se je dvignila njegova duša najvišje in je zapela svoj Magnificat, svojo visoko pesem veselja, cno solnčno pesem, ki ga je spremljala v večnost in jo je vzel s seboj.«

Počasi je vzhajalo solnce iznad hriba, ki mu leži San Damiano v naročju. Brat Leo se je ves blažen smehljaj: »Ali ni to tisti kraj in tisto jutro? Ah, jaz bom naslikal solnčno pesem svetega Frančiška — — —«

In še ena noč je bila tako lepa. Tista na Alverni. Alverna je gora, kjer je v jutro praznika povišanja sv. križa leta 1924. dosegel Frančišek zadnjo stopnjo bogopodobnosti. Od takrat je nosil Kristusove rane.

Malo pod vrhom je velik samostan. Pozno je že bilo, ko sem nekega večera potrkal na njegova vrata. Mahoma sem bil sredi med brati. Veselo in prijazno so me sprejeli, me vzeli med se in me peljali v veliko, pa domačo obednico, da sem se navečerjal. Potem pa smo šli v drugo sobo in posedli okrog ognja k pomenku.

Pa so me vprašali bratje, odkod prihajam. »Od daleč, silno daleč —« Prav za prav nisem vedel, kaj bi dejal. Zdelo se mi je, kakor bi moral reči: »Ah, tam nekje, v nekem majhnem kotu zemlje sem bil skrit in zaprt, pa me je gnalo na pot. In čim dalj sem šel, bolj svetel je bil dan in bolj bela cesta, in čim više sem šel, bolj veselo je bilo srce in bolj lahka duša. In sedaj sem med vami —« Tudi tega nisem vedel povedati, kam sem prišel. Ves čas mi je prihajalo v misel, kar mi je rekel mlad pastirček, ki sem ga srečal med potjo na goro, da je božje kraljestvo za belimi zidovi. Notri še ni bil. Pa, saj je božje kraljestvo vendar res obzidano, zato mi nikdar ne vidimo vanj. Vedno nam je le daleč, daleč . . .« Gotovo so bratje videli, da ši ne vem prav pomagati, pa so začeli s čisto drugimi stvarmi. Govorili smo, kakor bi bili skupaj že od nekaj. »Ti — Ti,« so me vpraševali drug za drugim, jaz pa sem nalaгал na ogenj, da je grel in prasketal, in jim smeje odgovarjal. »Seveda, saj se mi je zdelo, da sem bil že marsikdaj med vami. Saj ima vsak izmed vas čisto znan obraz —« Morda se boš smejal meni in mojim spominom in še naši otroški ubranosti, toda le verjemi, da je bilo res tako. V vsakem obrazu sem nekoga prepoznal. Nekoga, ki sem si ga morda le predstavljal vedno tako, in sem premišljeval o njem in ga gledal. Tako smo se smejali in pogovarjali in veselili dolgo, dolgo, da sem skoraj na vse pozabil. Le eno se mi je čudno zdelo, kako da imajo tako topel dom. Saj je vendar naše življenje samo pot, saj je tudi On hodil okrog in ni imel doma. Saj jim je napisal brat Frančišek: kakor popotniki in tujci pojdite po svetu in ničesar ne imejte tu na zemlji kakor neizgubljivi zaklad največjega uboštva. Zazdelo se mi je: saj niso bratje . . .

Vprašal sem jih kar naravnost. »Ali ni naše življenje potovanje? Dolgo, dolgo potovanje k ljudem in z ljudmi, dolgo trpljenje in težko breme, brez doma in brez ljubezni in veselja, v trudu, bolesti in odpovedi?«

Nekaj časa smo bili popolnoma tiho. Ogenj je polagoma ugašal, zunaj pa se je delal dan. Pa kakor da bi ne bilo ne dneva ne noči, čisto svetlo je bilo med nami. Mislil sem, da jih bom žalil s svojim vprašanjem, pa mahoma so bili obrazi še bolj veseli in še bolj znani. O, Bog ve, kaj so imeli v svojih očeh! Nekateri bratje so zapeli. Tako solnčna, lahka vesela je bila njihova pesem. Zdelo se mi je, kakor bi je ne bil slišal še nikdar.

»Oče naš, ki si v nebesih, posvečeno bodi tvoje ime, pridi k nam tvoje kraljestvo — — —« Kakor da bi ne bil molil še nikdar prej. In prav tam sem obstal kakor bratje in sem ponavljal in nisem vedel več dalje: tvoje kraljestvo, tvoje kraljestvo.

Bratje so izpeli in izmolili. Skrivaj je dihala med nami ubranost božjih otrok in Oče nam je dal Duha in smo ga slišali: »Saj niste več v gosteh in ne pri tujih: med svetimi ste in pri Bogu — doma.«

Jutro je zasijalo. Visoko, visoko nekje je zažgolel škrjanček. On gotovo tudi ni vedel več, ali je na zemlji ali v nebesih.

Ob slovesu od alvernske gore pa mi je bilo težko pri srcu. Čisto nevede sem se poslavljal s Frančiškovimi besedami:

»Živite v miru, najljubši bratje, pozdravljeni! Telesno se ločim, moje srce pa ostane pri vas. Sedaj odhajam in se ne vrnem nikdar več. Pozdravljeni, pozdravljeni, pozdravljeni, vsi skupaj! Pozdravljena, sveta gora! Pozdravljena, alvernska gora! Pozdravljena, ti angelska gora! Pozdravljen, najljubši brat sokol, ki si me vedno s svojim krikom budil; hvala ti za vso skrb zame! Pozdravljen, veliki kamen, pod katerim sem navadno molil, nikdar več ne pridem, da te vidim! Pozdravljena, Marijina cerkviča, tebi, Materi večne Bede, priporočam te svoje brate —«

In ko je polagoma izginjala Alverna v daljavi, sem se obrnil še enkrat nazaj:

»Pozdravljena, sveta gora, Mons coagulatus, Mons pinguis, Mons in quo beneplacitum est Deo habitare! Pozdravljena, alvernska gora — Bog Oče, Bog Sin, Bog sveti Duh te blagoslovi! Živi v miru, jaz pa te ne bom videl nikdar več — — —«

Poglejte, če bi vam vse to pripovedoval, bi bilo gotovo že jutro. Vzeti bi morali slovo in iti vsak po svojem vsakdanjem opravku. Okenca vsem drugim mislim in skrbem bi pa še za nekaj časa zaprlí. Morda je lepše tako.

Pa pozdravljeni, bratje!

—r

Božji okovi

»Tako težko je biti kristjan! Kristov jarem ni sladak in njegovo breme ni lahko...« Koliko resnice in zmote je v tem vzdihu mnogih mladih duš! Kristov jarem je grozan onemu, ki ne soživlja s Kristusom v občestvu cerkve, ki nima verske vitalnosti v sebi. Zaživimo v ljubezenskem občestvu, napijmo se žive vode iz milosti — in božji okovi se bodo izpremenili v peroti, ki nas požejejo bližje, bližje k Bogu.

S. G.
Mladost

Povsod, ne samo pri nas, gre mladina svojo pot; začrtala si je svoj program, ki ga hoče v življenju izvesti in s katerim hoče kulturno mrtvo življenje preroditi. Mladina je na delu, da ustvari zopet novo kulturo. Ona čuti v sebi močan klic, da je danes ravno ona poklicana k temu delu. Ta klic je začutila v svojih dušah, ki so zaživele svoje življenje, ki ga pa ne vidi nikjer v realnem življenjskem poteku realiziranega in vendar se ji zdi ta način življenja toliko lepši in boljši, da ga hoče, če že ne uresničiti, pa vsaj drugim pokazati. Zdi se pa, kot da starejša generacija ne gleda rada tega prerojenja mladine, ker se ji ob tem oglašava, da je sicer tudi ona nekoč živela v sebi to življenje, da ga je pa zapustila, ker se je iz katerihkoli ozirov obstoječemu življenjskemu sistemu prilagodila. Bil je tudi zanjo nekoč čas idealov, seveda precej različnih od danes povelečevanih, bila je to doba mladosti. Toda ona je preživela to mladostno dobo, stopala je v zrelost in danes misli, da ima pravico odrekati mladini, lahko rečem, dolžnost, da si začrta svoj življenjski program v mladosti, ko še ni stopila v življenje samo in še nima potrebnih izkušenj. Ugovor starejšega rodu se nekako glasi: saj mladina šele raste in še daleko ni dosegla svojega cilja — življenjske zrelosti in zato ji tudi ne gre, da bi kritizirala oziroma celo odstranjevala današnji življenjski sistem in uveljavila svojega. — Toda poglejmo, ali nima tudi mladina, ki ni le neka vmesna faza, ki nujno pelje do že določene življenjske zrelosti, tudi svoje življenjske naloge in ali ni ravno mladost ona doba človeškega življenja, ko živijo ideali v najčistejši luči v mladih dušah, in sicer ideali, ki s stališča krščanstva ne dovoljujejo nikake kršitve in nikakega kompromisa!

Mladost človekova je lahko telesna ali pa duševna. Telesna mladost je doba rasti in utrjevanje človeškega telesa. Duševna mladost pa je doba, ko človekova duševnost preide od faze »nepopisanega papirja« do onega izpopolnjevanja duševnosti, da njena vsebina niso le pasivno dobljene predstave in misli ter ostali doživljaji, temveč ko mladina more tudi sama na aktiven način pregledati in presoditi ves ta v duševnosti nabrani »materijal« glede na njegovo pravilnost oziroma nepravilnost. In vidik, s katerega mladina ocenjuje pravilnost pridobljenega ocenjevanja vrednot, stremljenje, mišljenje, je za nas katoliško mladino vsebina in nauk Boga — Jezusa Kristusa.

Mladina preide dobo ljudsko-šolskega učenja in tudi dobo nižje stopnje srednje šole na pasiven način; tedaj se ji morajo v duševnosti njene sile šele vzbuditi; tedaj šele dobi najprimitivnejše predstave in misli. Odvisna je tedaj tudi od svoje okolice glede njenega ocenjevanja predmetov in oseb ter glede tega, po čemer naj stremi. —

Toda, ko pride doba telesnega zreljenja mladine, doba pubertete, ko se ji pogled, ki ji je do sedaj begal le po zunanjem materijalnem svetu ali mogoče še po duševnem svetu svoje neposredne okolice, obrne k same-mu sebi, v katerem se tedaj vršijo za vse bodoče življenje važne izpremembe telesa in duha, tedaj spozna mladina v sebi, v svoji neposredno ji dani notranjosti nek poseben svet, svet svojih doživljanj, svojo dušo. Tedaj se šele prvič zave, da živi on sam posebno življenje, da je celota zase, mikrokozmos, ki se loči od življenja drugega in do katerega nihče drug neposredno ne more. To je veliko spoznanje za mladostnika, ki sedaj tudi velik del svojega življenja preživi v gledanju svojega lastnega duševnega dogajanja in doživlja ob svojih doživljajih intenzivna čuvstva. Zanima ga vsak njegov doživljanj — in tedaj ima v sebi zelo bogate in polne doživljanje — in o vsakem misli, da ga tako doživlja samo on. Tedaj ima mladostnik — jemljem v ozir samo normalen razvoj mladostnika v dobi pubertete — s seboj toliko posla, da se čisto zapre od svoje okolice; ves stik s starejšimi takrat preneha, ker se mu — večkrat zelo opravičeno — zdi, da ga ne razumejo, ker živijo svoj poseben svet, ki je njemu tedaj docela tuj. Le s sebi enakimi tedaj rad občuje, toda le, da bi zvedel, kaj oni v sebi živijo; o sebi pa da drugim le malo.

Takrat se začne v njem važno duševno delo, ki zahteva njegovo lastno duševno sodelovanje in aktivnost. Tedaj se namreč začne mladostnik, ki je pogledal v duševno dogajanje, spraševati po zmislu in vsebini vsega tega, kar je prej doživel. Oči se mu znova dvignejo do vseh onih nauk, ki jih je prej sprejemal od drugih in jih sedaj sam pregleda. Globoko zre v pomen vrednot, kot: resničnost, ljubezen, pomoč bližnjemu, bratstvo, dobrot, usmiljenje etc., in enako v vsebino nevrednot, kot: laž, sovraštvo etc. In dano mu je, da spozna vse jedro teh vrednot in nevrednot in da se mu pokažejo v tako jasni luči in obdani od take glorioze oz. od take teme, da se mu zazde kot edine vrednote, po katerih naj uravna svoje življenje. Takrat stopi mladostnik v fazo najradikalnejšega in najčistejšega idealizma, ki leži v tem, da je vrednote kot take spoznal v vsej čistosti in da jih hoče v življenju na najradikalnejši način kot edino vredne uresničiti.

V istem času pa gre katoliški mladostnik še drugo pot, pot globljega poznavanja duha Kristusovega nauka. Tudi njegov nauk je prej le sprejemal kot dano resnico in jo je večkrat v življenju izpolnjeval, toda večkrat tudi ne. Sedaj pa, ko mu je duševnost obrnjena k fenomenološki strani vsake stvari, ko hoče priti do jedra, do bistva vseh vrednot in pojavov, sedaj se mu tudi nauk Kristusa pokaže v vsej čistosti in globokosti. Sedaj ne spozna samo zunanje oblike besedne forme ukaza njegovega nauka, ki je večkrat hudo zadela njegovo lastno hotenje, temveč spozna, da je Kristusov nauk le izraz za največje vrednote in da je njegova prepoved le izraz za največje nevrednote. Sedaj mu je dano, da sam poseže v globino Njegovega nauka, da spozna Njegovo veliko ljubezen v Njegovem nauku in da združi svojo lastno

spoznanje o vrednotah in nevrednotah z vsebino Kristusovega nauka, ki ga pa sedaj ne gleda več kot nek ukaz zunaj njega, temveč kot spoznano normo, ki živi tudi v njem samem, do katere pa je seveda prišel le pod uplivom Njegovega nauka še preden ga je duševni razvoj peljal do tega, da gre sam do dna stvari.

To je tista visoka stopnja, ki jo doseže mladostnik in ki ga odlikuje ter mu daje neko posebno vrednost. On živi tedaj v svetu svojih idealov in ti se mu zdijo tako sveti, tako popolni, da mu je nemogoče jih s čem umazati ali okrniti. Ti ideali tako v celoti obvladajo njegovo duševnost, da živi le v njih.

Poglejmo še pot, po kateri pride mladostnik do svojih idealov! Ti ideali niso le neka subjektivna tvorba njegovega duha, temveč so izraz neke objektivne normativnosti, ker mladostnik takrat ne glede na razne vrednote in nevrednote, ki se tičejo življenjskega udejstvovanja s svojega subjektivnega vidika koristi ali udobnosti, temveč stoji na stališču znanstvene objektivnosti, ki vpraša le »kaj je to« in »kaj pomeni to«, toda ne glede name. Da je to spoznanje mladostnika o vrednotah v istini objektivno ali da vsaj mora biti tako, mislim kaže tudi to, da takrat mladi človek ne živi še tako globoko v življenju, v vseh praktičnih zahtevah življenja, kot jih poznajo starejši ljudje, ki so že samostojni in da torej subjektivno še ni vezan tako ravno na gotov način življenja. Zato more izbirati način življenjskega udejstvovanja in izbere si ga kot udejevanje potom spoznanih vrednot, ki se mu zde tako velike, da mu sploh ne puste kake druge izbire. Pa ne samo to, temveč v še večji meri je znak, da je ta idealizem mladostnika, objektivno fundiran, tisto soglasje njegovega spoznanja z božjorazodeto resnico. Zato ne moremo reči, da je idealizem le neka gotova predpravica mladosti, ki je le predstopnja k življenjski zrelosti, temveč, da je idealizem vprav ona vrednota, ki je sicer lastna duševni mladosti, ki pa ohrani svojo neokrnjeno vrednost tudi v popolni telesni zrelosti, če tudi se duh postara, t. j. če izgubi idealizem. Zakaj, če so ideali objektivni, potem morajo veljati ne le za mladost, temveč za vse življenje in za vsakogar ter se mora življenje ravnati po idealih, ne pa ideali po življenju.

Idealnost je torej objektivna vrednost mladosti duše, ki je dosegla s tem vrhunec duševnega normativnega razvoja in ki ji mora iti v prihodnosti samo še za večjo izpopolnitev in uresničenje teh idealov. In vprav v tem, da je mladini dano, da spozna to normativno stran življenja, v tem leži njena velika vrednost, ki je večja kot vrednost duševne starosti, ki objektivne vrednote v življenju po njihovi vrednosti zmanjša in jih podredi nekim subjektivnim hedonskim, prijetnostnim vrednotam ali pa zmagajo nad njimi celo v mladosti kot nevrednote spoznani motivi. (Seveda pa nikakor ne mislim, da se vedno s telesno starostjo družijo tudi duševna, ker vem, da imamo mnogo, toda žal premalo, telesno starih, toda duševno mladih t. j. idealnih mož.)

Kajti, ko mladostnik po dolgem času, ko je bil na samem s svojo dušo in se je z njo na intimen način pogovarjal, ter duševno zaprt pred svojo okolico, stopi zopet v realno življensko dogajanje, se ustraši velikega nasprotja, ki vlada med njegovim svetom idej in med faktičnim življenjem. Tedaj šele zapazi, da si je on ustvaril nekak čisto svoj svet, ki ni prav nič podoben onemu, kot ga faktično gleda. Tedaj vidi, da je med njegovim idealom v svetu in življenju ter med življenjem in svetom, v katerega je sam fizično postavljen, zdi se mu, da s kruto roko, velika, nepremostljiva razlika in da je njegov svet mnogo lepši in boljši. — In ravno v tem zopet vidimo, da idealizem mladine, kot se nam danes kaže, ni le kako privzet od starejših generacij, ker se mladina upira tistim »izkrivljenim« idealom, ki si jih je starejši rod ohranil od mladosti, toda jih je prekrojil po svoje, temveč gre sama do polne vsebine življenskih idealov, kjer jih v vsej čistosti vidi in si jih tako sama prisvoji. To ni idealizem, ki je privzgojen, temveč lahko rečemo, da je ta idealizem porojen iz reakcije proti zanemarjanju čistih idealov po današnji civilizirani starejši in vladajoči generaciji. Pri tvorbi tega idealizma je imela starejša generacija le to negativno vlogo, da je mladini pokazala s svojim življenjem, ki jo je odbijalo, zopet pot k čisti vsebini idealov, ki so vsebovani v duhu Kristusovega nauka. Zato vidimo, da se idealizem mladine, ki se kaže kot radikalen, v življenje posegajoč in življenje povdarjajoč, močno razlikuje od »idealov« starejše generacije. Toda ta mladinski idealizem se lahko razlikuje tudi od tistega čistega idealizma prejšnjih generacij, ki so tudi v dobi duševne mladosti in vrhunca normativnega razvoja šli sami aktivno do dna življenskim vrednotam, ker je danes dano mladini, da živi tudi čisto posebno kulturno življenje, bodisi znanstveno, bodisi umetnostno, bodisi gospodarsko, ki se i po razvoju i po vsebini močno loči od kulturnega stanja prejšnjih dob. S tem je dan tudi drug formalni vidik, s katerega se lahko presojajo obstoječe življenske vrednote in s katerega se lažje in globlje prodre v duh Kristusovega nauka, ki je veljaven za vse čase in za vse kulturne prilike, ker je duh Boga. Ostalo kulturno stanje nam da možnost, da zopet z druge strani prodremo v iste, vedno resnične, božje življenske nauke in da najdemo v njih še novega pomena, da najdemo v njih implicirane še nove resnice, ki so veljavne baš za naš čas in naše razmere in do katerih prejšnja doba niti ni mogla priti, ker ni imela tega vidika. Isti Kristov nauk se da aplicirati na različne kulturne in življenske prilike in ravno za naš čas pravilna objektivna aplikacija tvori jedro mladinskega življenskega idealizma.

Toda vrnimo se zopet k orisu psihološkega razvoja mladostnika! Potem ko je stopil mladostnik iz svoje duše zopet v realen svet, se začne v mladi duši druga važna faza njegovega razvoja, ki je za njegovo dušo kot kamen poizkušnje. Tedaj stopi pred njega odločitev: ali boš živel svoje ali boš živel že izvrženo življenje? Mnogo, zelo mnogo jih je bilo in jih je, ki v času te odločitve padejo, ker nimajo zaupanja sami vase in vere v ideale, ter zapustijo svoje ideale in se udinjajo življenju, ki ni

krščansko. Mnogo jih je bilo in jih je, ki skušajo spraviti svoje ideale z obstoječim redom v sklad ter sklepajo kompromise z obstoječim življenjem; toda čudno je to, da pridejo pri tem kompromisu vedno ideali v ozadje, da vedno prevladuje faktično življenje, dokler končno tudi popolnoma ne zmagata. Le malo pa jih je bilo in vedno premalo pa je še take mladine, ki bi imela toliko zaupanja sama vase, v svojo duševno moč, toliko vere v resničnost idealov, toliko vere v življensko moč — krščanstva, da bi se z veliko silo in samozatajevanjem uprla obstoječemu življenskemu sistemu in bi hotela brez kompromisa ustvariti in realizirati svoj svet idealov v faktičnem življenju. Toda ne gre tu za kvantiteto mladine, temveč gre za njeno kvaliteto; in kvaliteta mladine, ki se drži objektivno spoznanih in razodetih resnic v življenju je zato tem večja, čim večje so ovire in čim večja je že sila obstoječega življenja in čim večji so spoznani ideali. In danes se zdi, da povsod vstaja taka duševno močna in sveža mladina, ki ima pogum pogledati obstoječemu življenskemu sistemu in ocenjevanju v obraz, ter mu reči: preziram te, čeprav mi obljubuješ nekatere subjektivne dobrine, ker hočem sam ustvariti drugačno življenje, ki bo odgovarjalo idealom in duhu Kristusovega nauka in ki mi bo dajalo še več, toda resničnih vrednot. Ta mladina je zares močna in zdi se, da bo imela uspeh. Kajti, ni to le mladina prežeta katoliškega duha, ni to le mladina ostalih religij, ki jih čisti in se nam s tem približuje, temveč je to tudi mladina, ki je dosedaj stala i ven religioznega življenja. Toda vprav ta skupna poteza, da se ob lastnem spoznanju vrednot borimo proti sedanjemu življenskemu redu, polnem civilizacije in suženjstva, bodisi telesnega, bodisi duševnega, ta skupna tendenca nas že sedaj kulturno-duševno družijo in nas bo, to upajmo, pripeljala ob aktivnem delu vsakogar tudi v skupen, enoten, globoko doživeti religiozen svet, ki bo pri močni volji tudi v življenju praktično izveden. V vsem mladinskem življenju diha Kristusov duh, zavedno ali nezavedno, in ko se ga bodo vsi tudi zavedali, jim bo postal še bolj visok in duševnega ter fizično-realnega življenja vreden.

F. Č.

Náša življenska forma

O svojem življenju in smeri svojega življenja hočemo govoriti. Nekaj let je že, odkar smo se spremenili in napotili na cesto, ki vodi v nov svet. Prišlo nam je spoznanje in doživetje, ki človeka v življenju ne zapusti več, ki se kot kreature obesi na njegovo dušo. Često so nam prijatelji in nasprotniki očitali, da nismo na pravi poti. V naši smeri pa ni nič čudnega, v glavnem je že danes vse jasno; za onega, ki se resnično sreča in seznanja z našim življenjem in ciljem in teženjem, ostane samo priznanje, — če je življenje v njem, se ne bo mogel ogniti resnici, ki živi v nas in ki jo iščemo s svojo mladostno dušo.

Svojo življenjsko formo si skušamo ustvariti, življenjsko formo, obličje, v katero bomo spremenili in preoblikovali prirodno nam dano življenje v svojih telesih. Ta življenjska forma temelji na nekaterih osnovnih tonih, na nekaterih prvinah in elementarnih doživljanjih, ki se vedno ponavljajo v vsem našem življenju in dejanju, ki so nazunaj in tudi v resnici različni med sabo, a ki so vsi potrebni; in še nekaj, ti osnovni toni so taki, da nikdar ne smemo enega iztrgati od drugih in po njem soditi druge in naše življenje. In končno še to, ti toni niso vsi enakovredni, tudi razvojno si ne sledijo v poljubnem redu, temveč običajno se življenje razvija v določenem redu, v redu, ki ga hočemo v naslednjem očitati. Življenje mladega človeka se razvija v stopnjah, recimo da v treh stopnjah — in ni slučajno, če se je tudi naše mladinsko gibanje razvilo v teh treh stopnjah, če se več ali manj vsak posamezni izmed nas razvija v taki določeni smeri.

To misel o stopnjah tako izrečno poudarjamo, da bodo tudi naši neprijatelji vedeli, da ne morejo imeti mirne vesti, če nas sodijo in kritizirajo le po enem osnovnem tonu, in morda še tistega niso prav dojeli. Da nikakor ne gre, soditi vse po enem, da je še manj dopustno nanašati se na besede, ki smo jih spregovorili včeraj ali tudi morda danes, a je očitno, da jih bomo jutri rekli drugače. Svojim sodrugom pa opozorilo, da nikdar ne obvisi samoljubno na sebi in svojem življenju, temveč da vedno znova netijo sveti ogenj v sebi in prisluškujejo vase, kam gre v resnici njihovo življenje. Tedaj bodo na pravi poti. Razni osnovni toni se bodo oglašali na njihovem dnu, a pogumno bo moško nanje pristati.

I.

Vsako življenje, zlasti pa mlado, se začenja in obudi v reakciji proti temu, kar ni življenje, kar je gola forma, navada, okostenelost. So stvari, ki jih ne moremo priznati, so življenjske forme, ki jih ne moremo napolniti s svojim življenjem. Ne moremo vsega, v kar nas sila dosedanja družba, v kar nas navajajo dosedanja zgledi. Ne moremo živeti malo divje, nekoliko melanholično, malo frazarsko-literarično, uživati najfinejše užitke, ki jih dopušča tehnika in šport. Smo proti zunanji pogumnosti in družabni neoporekljivosti in goli moralni korektnosti brez osebnosti, proti militaristični državni konstrukciji, proti plašljivosti in vsevednosti šole, proti historizmu genetičnega izvajanja, z vsem njegovim brezкраjnim izbegavanjem in njegovo deterministično okostenelo konservativiteto.

Svojo dobo spravljamo pred sodni prestol, tožimo in obtožujemo jo, da ne pozna pravega življenja, da je polna plitvega uživanja, politične neodgovornosti, nam le zunanje izročeni dogem in religioznih idealov. Malo jih je v današnjem vrvenju, ki nemoženo streme za duhovnimi cilji, nečisto življenje prenavlja duše, cagovstvo je pozabilo na duha in ideje, brezkrvno, utilitaristično-racionalno-mehanizirano je postalo življenje. Naše želje in vzlet duše se obrača proti praktičnemu svetovnemu nazoru in vpogljivemu in prilagodljivemu spominu.

Če pogledamo v priporočene in veljavne norme in nauke, najdemo sledeče enačbe: obsežnost in kvantiteto za globino, veličje in veličastnost za veličino; obrat, dovršbo, opravljanje poslov za cilj, talent mesto impulza, bolj možgane kot silo in moč duha, uživanje in užitek za vznešenost, zadovoljnost za vest, slučajno za usodno, periferno za centralno, brezsubstancno za bistveno, razumevanje za razum in pamet, direkcijo za vodstvo, agenturo za agitacijo, opremo za umetnost, zapovedi vsakdanjosti mesto duhovnega oznanjenja in blagovesti duše; navidezno zrelo sigurnost, miren ritem, dušno zmedo in bežno intelektualiteto mesto jakosti življenja; mesto rasti in življenjskega razvoja obratovanje.

Vsako tako početje in življenje je razkroj in neresnično. Zato treba poklicati in obuditi iz spanja in povedati, kam in na katera kriva pota nas

spravljajo, brezskrbno vdani le trenutku in njegovi službi. Nismo za izživljenje in vžitek, ne izbegavamo v ozadje našega časa in se ne pomirjamo v romantično ozaljšani preteklosti. Ne gremo v čudno tujo pokrajino, na deželo, v malomeščanski zakotek, če se borimo proti neresnici in plašljivosti in ne pustimo svoje bitnosti za formalistični princip. Nam gre za neumrjoče idealne energije, gremo v službo zopetnega obujenja duha, proti nazorom materializma, da se dá zgodovina človeštva reducirati na lakoto, trgovino in spolni naгон.

Naša reakcija ni samo reakcija; ni možno kritizirati in podirati, ne da bi imeli svojih pozitivnih ciljev. Podobni bi bili pobalinskemu zahrbtnezu, ki v svoji mladostni prešernosti zalučí kamen v hrbet in v svoji sovražnosti popade koga od strani. Žal, da so taki »mladi«; tako kritizirati je pač lahko. Za nas pa je kritika le prehodna stopnja, razvojna stopnja, da pridemo do svojega bistva.

Tudi nismo nihilisti, ki nič ne verujemo, ne nihilisti iz preobilne in prešerne volje — da bi morali vse obstoječe podirati, ker nam nič ne more in ne sme zadostovati. Če smo optimisti in pristajemo na življenje in svet in njune vrednote, ne delamo tega iz ošabne trme. Smatramo za največji zločin modernega človeka, da je zgubil vero v stvarjajočo silo življenja in zato veruje v stvarjajočo silo negacije. Zanika vse ostale vrednote, da more iz svojega nihilizma napraviti absolutno vrednoto.

Kakor rečeno, nismo ne romantiki, ne pozitivisti, čeprav je to danes primerno in v »duhu časa«. Prvi kopičijo čudotvornost na čudotvornost, srečo na srečo, se solničijo v sijaju svojega novega spoznanja in izginjajo v oblakih. Drugi pozablajo na duhovni svet svobode, umolknejo v respektu pred oblikovanimi stvarmi, kopičijo snov na snov, izrabljene pojme na protislovje in se pogrezajo v blato te zemlje.

Zemlje pa v vsej njeni lepoti, njenih oblik in form, ki so prozorno jasne in vendar polne pritažene skrivnosti in simbola, ki obstojajo vsaka sama zase in so vendar med sabo zvezane in prepletene in vsebujejo vse, in vendar nikoli niso udušljivo končnoveljavne, noče nobeden videti. In prav tako tudi ne življenja, in tudi ne jasnosti, ki nas žene vedno v nova dožemanja in nova oblikovanja.

Proti sentimentaliteti in skepsi gre naš boj, boj onih, ki verujemo v življenje, v prostost duha in ohranitev duhovne svobode, v vtelesenje religioznega človeka, v dušo, ki se ne izteka v neoblikovano in brezoblično nastajanje romantike ali pa v trudno umiranje pozitivističnega naturalizma in marksizma.

Naš mladi rod govori proti svojemu času in še bomo govorili. A ne samo, da nam reakcija ni vse in cilj, še več lahko rečemo; toliko čutimo svojega v sebi, tako smo uverjeni o resnici svojega početka, da ne čutimo nobene potrebe po tem, da bi vedno bolj udrihali po drugih. Naša življenjska forma ne oponira več družbi, ampak izločili smo se na neki način iz konteksta in živimo in skušamo živeti življenje, ki tako rekoč sami odgovarjamo zanj; skušamo ustvariti občestvo brezrazredne družbe, a za sabo bomo skušali pritegniti vsakogar, ki mu je duša še prosta. O vsem tem nam bo še govoriti, zaenkrat naj se lotimo druge točke in stopnje našega življenja.

II.

Najpoprej se je naše življenje pognalo v reakcijo proti neživljenju, bolje rečeno, srečalo se je s smrtjo in zavpilo obupni klic po življenju. Zakaj v nas je bilo bogastvo, je bila polnost, ki je hotela življenja. Iskali smo besede, občutili smo nezapete pesmi, ki so tičale v naših grlih in telesih, žarele v naših dušah. Stare pesmi so nam postale tuje.

Kaj mora priti ozir. je moralo priti? Zadihali smo brezpogojno mladostnost, polno upanja, vzhičenosti, čistosti in sile, da napram njej obledi vse, kar je starejše in zrelejše, širše in obvladanejše, bolje naučeno in bolj sposobno, — a nima enega, mu manjka mladostnosti. Prišli smo v drugo fazo, fazo doživljanja, vsaka stvar je obveljala le tedaj, če smo jo sami doumeli, če se nas je lotilo doživetje, če smo povedali besedo svojega jaza. Toliko stvari smo nanovo odkrili, prvič v svojem življenju prijeli s tipajočimi prsti svoje duše, pojavilo se je hrepenenje, a ne hrepenenje v obliki trdnega cilja, temveč v formi neprestanega iskanja.

Kadar smo govorili, je naša govorica bila podobna neovirani in nezadržani izpovedi kreature, ki končno sme govoriti, vpiti, izbruhati iz sebe vse, kar čuti v svojem dnu, ki ji je usoda vsilila doživljaj in stavila večnostaro vprašanje po odgovornosti njenega jaza, njegovi suvereniteti in svobodi. Postali smo plameneči govorniki, nismo bili toliko ekstenzivni kot intenzivno pomembni. Daljne besede so padle v naš krog in krog naših prijateljev, padle kot smo na prvi mah mislili. In varovali smo jih kot varujemo najskritejši zaklad.

Videli smo meje vsega, videli, kako demoničnost sega v človeško življenje, kako človeka zaslužnjuje, kako ga more osvoboditi le lastna sila, gledanje substanc in občutenje življenjskih idej; da se tudi vernost mora dvigati preko spoznavanja duha do vesti in lastnega doživetja, če treba tudi razjedajočega dvoma vesti. Da je življenje le tedaj vredno življenja, če pohaja iz našega bistvenega jedra in ne iz omejitve in razmejitve z ozirom na svet in prijatelja in druge ljudi. Tako zelo moramo biti zagledani vase, v svoje dušno ohišje, da niti v trenutku združitve z ljubljenim bitjem ne prodremo te nežno dahnjene plasti okrog sebe. Živeti iz sebe, ne da bi se naše življenje moralo sprožiti ob drugem človeku in zunanji stvari.

Tak je naš drugi osnovni ton, da treba doživeti, iz sebe dvigniti življenje, kdor ni bil saj enkrat do dna pretresen, ni doživel saj ene žalosti, ki mu je napolnila dušo, ni videl lepe slike, ta ne more govoriti o življenju, še manj ga more v drugih gojiti in vžigati.

Kdor ni trpel do skrajnosti in občutil vsega življenja kot ene pekoče žareče rane, dihal obup in umrl smrt brezupa, iz bede osamljen in okrnjen gledal v življenje, ne more soditi o virih življenja.

Dva sta zlasti taka vira in pola življenja, odkritosrčno in neovirano priznanje, da pristanemo na smrt, zanikamo upanje, se odpovemo vsem miselnim in pesniškim olepšavanjem in potolaženjem, s katerimi gremo navadno preko nevarnosti in grozot človeškega življenja. Drugi glas pa, pravi nebeški glas, nam pravi in kaže drug element, drugo globoko dušno istinitost, drugo bitnost: vest človekovo in njegov odnos do Boga, sposobnost človeka, postaviti se Bogu nasproti. Ta klic nas vodi iz neznosne osamljene nezmiselnosti, nas spravlja v odnos do zmisla in večnosti. Vedno je odprta ozka tiha pot, ne v smrti posvečeni svet, temveč preko njega k Bogu. Naj se zgodi karkoli, ti viri našega življenja morajo ostati čisti in pristni, tu moramo ohraniti svojo »notranjost« in svoje »doživetje«, tedaj tudi ne bo izginil pečat našega trpljenja z našega lica in ne smehljaj v Bogu ustaljenega srca z našega obraza.

Naša notranjost in skrb za dušno kulturo je seveda vzrok, da smo ob tem času zunanje brezpomembni. Našemu življenju se očita mistika in meglenost in nesposobnost za odločitev. Ker ne pridemo preko navidezne nevtralitete, smo izpostavljeni napadu političnega radikalizma, zlasti od strani levoorientiranih grup.

Ne moremo drugače, ta drugi orisani osnovni ton nam je važen in nujen; vedno bo zvenel v našem življenju, kakor je potreben prvi. Vse naše početje

hoče biti usidrano tam doli v temeljih. Hočemo, da v vseh naših dejanjih odloča življenje in v življenju ljubezen. Zato bo naša pot vedno na znotraj obrnjena — če komu to ni všeč, ga ne silimo v formo, kjer ne bi mogel svobodno rasti. A mi, ki smo spoznali resnico, ne omahujemo.

III.

A tudi druga, pravkar orisana stopnja še ni končna. Iz samega doživljanja in izživljanja napravi duša tretji korak in ž njim premaša subjektivizem, v katerega smo skoraj že padli in ki ga nam neprijatelji neprestano očitajo. Da, naš tretji osnovni ton prinaša objektivizem, formo, oblikovanost, stvarnost v naše, dosedaj subjektivistično življenje. Se ne smatramo za vzvišene nad življenjem, temveč pustimo se napolniti od življenja in mu služimo. Javlja se volja po novem redu, da sklopimo in preobrazimo anarhistično izživljajoče se sile.

Bežni ples in motno premetavanje nestvarnih želja in hrepenenj polagoma ponehava. Z odločnostjo se obračamo zopet k sintezostvarjajoči delavnosti. Volja do oblikovanja in delovanje sta naša zapovednika, ki jima žrtvujemo malenkostnost svojih dnevnih želja, volja do duha, ki se vžiga ob stvarnem delu. Doumeli smo, da življenje samo zase ne obstoja, da je treba nov svet ustvariti iz zemlje in duše. A ustvariti moramo svet privezan na zlatih solnčnih vrveh, zibajoč se v prostoru pred očmi vseмогоčnega. Doživeli smo toliko novega, da se nam roke ne smejo utruditi, imamo načrte za novo stavbo, stara nam je pretesna; gremo ven iz starega, obhodili smo zemljo po novih fundamentih, stari so postali trhli.

Kakor imamo v svetu in poklicu določeno pot, od zunaj stavljenе meje in norme, tako velja, da kot ljudje, duše, sami v sebi nismo završeni, da moramo sebe pretvoriti v določeno formo. Vemo, da je človek večno nebožanski in nepopoln, a da nam je kljub temu večno dana pot do Boga, do višje harmonije po moči notranjega življenja. Vemo za srečo in modrost, da se človek lahko oprusti ozkih meja strahu, zavrženosti in sovraštva, da mu iz samega trpljenja in izgubljenosti, na poti ob prepadu zasine neskončno ganljivo, otroško in nežno nekaj, slutnja z misla, da vemo za odrešenje. Teh cvetic nismo trgali smehljaje, ali pa tudi le s solzami in izmučeni od trpljenja, a prišli smo do cilja, do oblikovanja samega sebe. Tako smo čuli glas božji, ki je prišel k nam in ki ga nismo mi ustvarili iz naših srčnih želja.

Upamo, da je jasno, kaj smo mislili s svojim objektivizmom. Mislili smo dejstvo, da je vsako življenje le pol drugega pola, ki ni življenje, temveč stvarni red, merilo, po katerem se imamo ravnati, po katerem imamo oblikovati tudi samega sebe.

IV.

Ko smo v svojem razmišljanju že tako daleč, lahko zaključimo krog svojih misli in zavzamemo stališče napram osrednjemu problemu, problemu, ki je odločilne življenjske važnosti in obenem premaganje vsakega historizma. Rekli smo, da je treba našo življenjsko formo pojmovati objektivistično, da je celo vsakemu poedincu odločena smer, nekaj, za čemer mora iti, če hoče biti sebi zvest in resničen. Taka objektivistična forma pa mora biti čisto individualna, to se pravi, vsaka doba ima le enkratno, svojo svojevrstno življenjsko formo uresničiti, in prav tako vsak poedini subjekt v tej svoji dobi prav svojo enkrat in le tedaj za svoje življenje veljavno formo.

Njegov omejeni, poedini, enkratni jaz ima v tem samo njemu lastnem okviru stvoriti iz sebe in v svetu to, kar mu je Bog od vekomaj namenil in

določil. V njem se zrcali ves svet in vse življenje na njemu dodeljen način, on odbija tudi žarke religioznega življenja z edino njemu podeljeno zrcalno ploskvijo. Neskončnost, splošnost, absolutnost, večnost v sebi sprejme in sam stvari to svojo zrcalno sliko. Ta forma je absolutna in nima nič zveze z relativizmom in subjektivistično vestjo. Kajti duša nikakor nima pravice, da počne karkoli; če se izneveri sebi in svoji nalogi, njena rast in vrednost poneha.

Iz našega objektivističnega individualizma sledijo z vso možno jasnostjo konsekvence za naše stališče napram preteklosti, antiki, srednjemu veku, renesansi, humanizmu in prosvetljeni dobi. Drugi slišijo glasove in ne vedo, če jim smejo slediti. Nimajo poguma do samega sebe. Mi pa iščemo v starih formah svojo lastno sliko, za katero gredo naše želje; glede preteklosti smo si na jasnem, da gre za preteklost in kar je bilo življenjska forma včeraj, ne more biti danes več. Naš čut za individualiteto ne dopušča bega v preteklost, kot da bi hoteli oboгатiti revščino trenutnega časa. V preteklosti res da moremo obnoviti domačo sedanjo kulturo z ljubeznivim vživetjem in v notranji prilastitvi preteklih stvorcev duha in duhovnih vrednot; a življenje nas zove iz mnogoličnosti in bogatih historičnih vrednot k samemu sebi. Antika je lahko zgled, vir vzpodbude in pouka, a ne kánon človeške kulture, kot splošno obvezni človečanski ideal. Antika je le enkratna, individualna, historično povzročena tvorba, zato izgubi klasicizem vsako pravico do eksistence, piše K. Burdach, starosta poznavalcev renesanse. Maks Scheler pa pravi, da prejšnje in druge (ne naše) življenjske forme niso predmet posnemanja in slepe podreditve, ampak da le pripravljajo pot, da slišimo glas svoje osebe; so le nastajajoče jutranje zarje solnčnega dne naše individualne vesti in forme.¹ Kar velja za antiko, mora veljati za srednji vek in za vsak humanizem.

V.

Okvir in ozadje, v katerem se javlja naša življenjska forma, poznamo. Gre za nov red, na temeljih novih istinitosti. A povedati hočemo še, kaj hočemo; kako gre pot, koje smerna nujnost postaja vedno bolj očitna. Radi bi v par potezah orisali bistvo in vsebino našega življenja, nekaj komaj zaslučenih stvari, ki se ne dajo definirati in s programom opisati. Sploh je program v takih stvareh nezmisel. Gre za vprašanje, kako daleč smo se vglobili v bistvo in duha časa, morda smo ostali le v njegovi vnanji gestiki. Napravili bomo primeru in skušali karakterizirati našemu življenju predidóčo življenjsko formo mladine pred dvajset in deset leti.

Nekaj živi v nas, gremo lahko iz sebe in moremo misliti na daljne, velike stvari, gledamo v bodočnost, kot na svetlo, široko polje. Pustili smo za sabo vsak ideal nadčloveka, v sebi nosimo neko preprostost, skromno človečnost; a smo ponosni in kruti, trdi in zavestni vase obrženi; gledamo preko vseh onih, ki govore z nami, a niso naši. Nam je za svobodo in prirodnost in jasnost lastnega bistva; v nas je notranjost in svežost gozda ter neka enotno usmerjena moč življenja. Neposrednejši smo, kot so bili dosedanji. Ko smo se navezali na življenje, hočemo biti celi, nismo razburkani; kakor rečeno hočemo jasnosti, pravi red stvari in pravo razvrstitev vrednot, živi red. Ne potrebujemo zapeljevanj in mikavnosti življenja, smo si na čistem, smo v najglobljem prosti; hočemo širino, svoje delo, smo sebi zvesti. Naša askeza pomeni neodvisnost od vseh majhnih stvari in užitkov. Ne iščemo sebe in slave, se urejamo v delo in poklic, smo brez pretenzij, delo se spodobi za človeka, vsak ga ima izvršiti toliko in toliko. Smo v skromni službi brezimno-mogočnega življenja. Pred

¹ K. Burdach, *Deutsche Renaissance*. Berlin 1920, str. 78; M. Scheler, *Die Formen des Wissens u. die Bildung*. 1925, str. 24—25.

nami leži nekaj močnega, enotnega, kar nas vleče za sabo, kar ni v naših močeh, po čemer imamo preobličiti sebe in svet.

Pred nami vstaja jutro v svoji jasnosti, a to jutro vstaja iz noči. Rekli smo, da smo neposrednejši. To se pravi, da smo izbrisali prehode, stilizirane oprijemke, okraske in nakite, ob katerih se je vzpenjal strah nerodno in meokretno v svobodo. Ne strašimo se več pred dvoreznim licem življenja. Prejšnji časi, dosedanja umetnost niso imeli poguma pogledati življenju in smrti v obraz; če sta se človeka srečala, sta po ovinkih hodila eden do drugega. Človek, ki je pogledal na pozornico življenja, ni šel s pogledom v ozadje, v metafizični svet in vzel demonov, kot so bili. Pomagal si je s koprenami in vmesnimi plastmi in zlagano konvencionalno formo. Mi se ne strašimo življenja, ne doživljamo več onih tisoč nijans, trepetajočega napredovanja in bahavi patos, ko smo dosegli cilj. Med solzami je blestela starinu sreča; mi smo postali trdi in verni v molčanju. Ne vlačimo več svetlobe v temo s frazo in vljudno masko, zato da bi se svetloba zdela večna. Noč je dobra in dan, osamljenost in slast, smrt in življenje so dobri. Kdor vztraja ponoči, vidi najprej jutro. Nočemo, da bi nas imeli za svetle; ljubimo temoto, da bomo pripravljeni, ko pride klic. Mi otroci neosebnega časa imamo le eno vero, vero, da bo naša živa substanca rastla in da vsebuje neizčrpane možnosti. Drugi so si naredili težo življenja še težjo, ker so se je bali; a lepota in lahkota jim je postala dolgočasna stvar, ker niso imeli za nobeno stvar vsega in celega srca. »V jasnih linijah naših stavb je teža enostavna in velika; nad njo stoji nebo.« (E. Troß, Das Tempo der Zeit. 1925.) Tako živi moč v nas in priznanje življenja in določena smer. Tako je naš dan jasen, četudi je vstal iz noči.

VI.

Sedaj pa naj pokažemo na razdor in razliko, ki obstoja med nami in ono mladino, ki je doraščala pred nami. V nekaterih potezah, straneh in metaforah bi radi otipali takratno življenjsko formo. Živeli so osamljeno hrepenenje, bili često zapleteni v zmote. Doživljali so, povedali so svojo besedo, morda besedo lepe zvočnosti, morda besedo jaza, ki zraste preko sebe in se nekako zruši, v zmislu starega »umetniškega« časa. Bili so ljudje z dvojnimi očesom, ki so zaigrali svoje življenje med dejanjem in sliko, ki jih je prevzela in prepojila. Govorili so besede boja proti večnemu sovragu svojega življenja, ki je stal vedno ob njih, kateremu so morali vse v uho zaklicati, kjer ni imel prav. Govorili so besede o dvojni biti — bitnosti, kako se človek vrača iz neugodja v slast, o njegovem preokretu in razkosanem življenju.

Dosti besed je bilo izgovorjenih, a kakor da bi bile ukradene iz neskončnega kraljestva, ki bi moralo biti naša skrivnost. Te besede so blizu onemu velikemu, onemu, ki ga tako močno ljubijo. Če govorijo te duše, tedaj je dolgo v glasu neki osnovni ton tožbe, preden se vzpejo v visokih, srečnih urah do žareče vere, skovane forme, do razgleda z vrha hriba.

Vedo za razpad starih organskih form, tožili so vsled tega vse svoje življenje, govorili, kako morajo mehanizirane duše pustiti dosedanje življenje in postati drugačne.

Niso bili že vnaprej urejeni v življenje in delo, ki mu samoposebi umevno služijo — temveč živeli v sebi in svojem življenju; preden začno misliti, imajo zahtevke in pretenzije; za svoj jaz hočejo v aristokratskem zmislu nekaj imeti, hočejo slave, v velikih besedah se izraža njihovo častičutje.

Poskusili so uresničiti pristnejše medčloveške odnose, a ustanovili so sekte, služili voditeljski ničemurnosti, iz neskončnega naredili zopet nekaj končnega, si napravili posestvo in zagotovitev življenja. Bili so v dnu meščani, z velikimi nemeščanskimi besedami.

Navezani so bili na čutne dobrine. Prišle so ure, ko so si zaželeli po jedi in pijači in razkošju. Ne udušijo si sicer več vsak večer v gostilni visoki, prosti polet duše, da bi pozabila na širino, in ne dajejo ji umetne omame, ker pristne ne pozna in ne sme poznati. A pridejo ure, ko hočejo imeti, kar daje zemlja. Nočejo besed in formul, ki že vse vnaprej določajo. Vsako drugo stališče so proglasili za filistrsko. Bili so prosti in neodvisni, a niso poznali a s k e z e , ki gre do skrajnosti. Navezani so na dobrine, zavistno teko za užitki tega sveta in jih vedno suzensko občudujejo. Rabili so majhne slaščice, dajali so duši, ki velike tolažbe ni imela, tisoč majhnih delcev celotnega bogastva, da se ne zlomi in umrje. Niso bili v svojem bistvu prosti, med sebe in svet so si postavili kopreno, vmesne plasti, ki smo o njih že govorili.

Kje je razlika med nami in njimi, je menda postalo jasno, in upamo tudi to, da naša življenjska forma ne more biti več odvisna od nam predidoče.

VII.

Ta naša življenjska forma se izživlja v vsem našem dejanju in nehanju. Uveljavlja se v našem religioznem, umetniškem, etičnem, ljubezenskem, prijateljskem, poklicnem življenju. Kako in kaj, o tem govoriti je nezmislno; kajti življenje se ne dá spraviti na natezalnico in v shemo. Živeli bomo svoje življenje vsak po svoje, kot nam ga je Bog določil in položil v naše srce. Za našo življenjsko formo nič ne koristi dokazovanje in izsiljevanje, pristati moramo na življenje v sebi.

A toliko pa je vendar res, da nas vse družijo neka duhovna enota, da so za nas nekateri problemi osrednje važnosti, o katerih govorimo z močno poštenostjo svoje vere in brez pridržka: o svoji brezbriznosti napram vsem vnanjim stvarim, kako smo v zadnjem jedru osamljeni, kako treba stopiti preko meja te zemlje, o naši veri v neskončno luč. O svoji ljubezni do mnogih stvari te zemlje, ki nam kljub vsemu niso poslednje; le pred velikim, absolutnim Bogom zažarevamo. O svoji veri v božanstvenost in nebožanstvenost vsega življenja, o velikih možnostih človeštva, če ostane ponižno in ne zbija božjega sveta zopet v prilaščeno posest, za vsakdanjo korist in porabo.

Naše duše molče in v molčanju gremo v svoje življenje.

—r

Njej, ki bo prišla

Draga deklica! Včasih, ko je božja tišina v meni, te gledam: Iz duha Mladenke Marije si rojena, pa si rastla v višino po meri Kristusovi. Tisoč majhnih, dnevnih žrtev, radostno vršiš — to so živi sokovi tvoje močne duše. Sama si in vendar člen v občestvu sestra, roža med rožami. Rasti v osebnost, v lik Kristusov! In ko dozorim in te pokličem, pridi, nevestica moja, da ustanoviva novo občestvo, da bova rastla v dveh, telesno-duhovna enota, da bova rastla preko mesa v edinstvo in popolnost utrinka božjega.

Anima
Tisto naše lepo

Ali boste poslušali, bratje?

Nekaj lepega bi vam rad povedal.

Teži me vse dni vedno bolj in bolj. Sladko je in težko. V mojem telesu se skriva in je ogrnjeno v tujenovo in vendar domače doživetje. V krčevitih mišicah poje in v okamenelem pogledu je doma. V strastnem dihanju in v hlipečem hrepenenju je razodeto. V daljni solnčni godbi prihaja in v zeleno šumenje tone. V pesem poskočnih drevesnih kron. Čiste dlani poljublja v srebro in boža visoka čela. Bela jadra razpenja in vznemirja morske globočine. Čiste in visoke plese pleše na rahlomodrih preprogah, da lovim za senco vitke breze in umivam svoje jadne oči v kristalni žalosti.

Niste me razumeli.

Ni mogoče. Saj je presilno moje koprnenje po lastnem rožnem domu, da bi ga položil v lepoto človeške besede. Saj je prebela in prenežna misel na smehljaj božji, ki je zapečaten v svilnati desnici neznane. Neznane, ki je vendar znana mojim rožam. Saj je preopojna krotkost ljubečih oči. Ne dvojih, ne štirih, marveč osmih, desetih oči. Kresnice, ki gore v najtišjih urah. Domačnost, tihota, svetost in mir blagoslovljenih. Blagoslovljene in blagoslovljenih. To je dom.

V jutranji zarji tih pogled, v solncu žarečem topel pogled, v večernih zavesah iskajoč pogled. Dva sta eno in so vendar trije. Kajti tihega, dobrega Gosta ima vsaka božja družina.

Bratje, zdaj me razumete.

Skrivnost, najlepšo in najtišjo nas vseh sem vzel v naročje in jo v blaženem veselju poučkal. Nas vseh. Kajti kdor je božji, ljubi. In kdor božje ljubi, lepo ljubi. Lepa ljubezen pa je kakor ples zlatih, ponočnih zvezd. Skrbna je, kakor igre nedolžne dece, kadar se igra ptičke in si išče gnezda. Pridna je, kakor otrok, ki ima mamo in očeta. Topla je, kakor duša človeška v jesenskem deževju. Kdor ljubi, zida bele hišice, take z zelenimi okni in s cvetjem v njih, z drevjem sklanjajočim se nad živo mejo in s prečudno uspavajočim vonjem v napolzastrih sobah. Kdor božje ljubi, gradi. In kdor gradi svoj svetli grad, ni žale misli v njegov radosten objem in njegova noga se ne rani v trnju. Tako lepo smo se vsi našli: brat in sestra. Kakor je bilo določeno v tistem dobrem Načrtu. Tu ali tam se je križalo dvoje pogledov, zatrepetalo kakor dvoje golobčkov in začutilo v svojih sokovih pretajno igro. Rdeča srčna kri je dahnila v bele šopke na veselih prsih. Stisk dlani in vedela sta in nista več vprašala: Ali je šala? Lepa ljubezen ne more biti šala. Ne more biti zgolj kratek čas. Daritev je. Dvoje polov koprni v ognjeno žarišče, da postane eno.

To eno je divna pesem družine. O, družina! Svetost božja. Milijonom si dala življenje, daješ in boš dala. Radodarna si. Srečo daješ in blagoslov: baržunaste oči mlade žene, sveto materino oko, radosten molk otrok in godbo sladkih otrok. Družina je naravno svečeništvo. Večnost je dahnila vanj. Liturgija je. Začne se pri oltarju in Bog ga je obdal s sijajem in lepoto mističnih zakramentov. Družina, sveta zemlja si in naš prehodni cilj. Vse v nas je tako lepo harmonično vglášeno vanj: telo in duša. Studenec je, ki se izvoljeni okopljejo v njegovi čarni vodi in lovijo majhne, zlate ribíce. Samo izvoljeni.

Radí enega samega vprašanja sem dahníl to na papír: Bratje, ali mislite kaj na svoje bodoče družine?

Slišal sem fante žarečih oči: »Neizrečeno lahko radost občutím, kadar se spomním svoje dobre deklice.« Tudi vi jo morate čutíti. Toda v deklicí morate vídetí družíno, kí bo vzcvetela iz nje. Vsaka deklica nosi v sebi zlato bodočnost. Kdor vídí v njej sedanjost, greší. Vsaka roža raste. Radost vseh radostí pa je zdravo teženje po vonju ljubečih rož. Rože so od Boga. Mi smo od Boga. Vse je od Boga. Zato ne sme bití bojazní v naših udih. Široka naj bo naša duša in vesela. Četudí bodo naše roke polne vencev, ne smemo pod težo omamnih vonjev v trepetajočo sanjo, marveč v krepko jutro pred seboj. Fantje, ljubímo resničnost. Ne samo resničnost preteklih pesmí in modro nebo današnjega dneva, marveč resničnost vseh bodočih dní. Posebno tistega solnčnega dneva, kí bo položíl zlato krono na čisto zgradbo naših rok.

O, kako hrepeneče stezam roke po stopnicah, kí peljejo v večerno luč.

Bodímo vsi tíhi, kajtí vsa tíha bo prišla skrivnost.

Skrivnost srečne, mlade družine.

Jože Pogačnik

O beseda!

Pravljíca: Prišli so ljudje k Bogu in on jim je nasul zlatih jabolk v naročje. Ko pa so se ljudje vrnili na prokletó zemljo, so jabolka postala kamen in ljudje so se obmetavali z njím. Dar božji jim je bil prokletstvo. Dal je Bog ljudem pisano ruto, da zavežejo vanjo svojo popotnico, kadar se namerijo k bratu; in glej, ljudje so napravili iz nje cunjo in se otepavali z njo. Vídel je Bog ubogega in je rekel njegovemu bratu: »Tu imaš kruha, deli ga z bratom!« Brat pa je šel in je svojega brata oklofutal. Vídel je Bog neobsejano njívo in je dal človeku sejavnico v roke, da jo gre obsejati; človek pa je izsul seme na dvor, šel in vsejal na njívo osat. Dvoje kraljestev je bilo, v prvem so se povešala drevesa pod težkim sadjem, v drugem

je klonil bogati klas. Videl ju je Bog in je postavil most med obema, da bi si ljudje izmenjali sadove. Pa so prišli čez most z vojsko poropat in požigat, sprijen rod!

O resnična pravljica! O beseda, kaj so napravili iz tebe! Dar božji so prekovali v strup! Ali te imamo za to, da ranimo, zapeljujemo in ubijamo, ali pa te imamo za to, da čistimo, vodimo in oživljamo?

Beseda je luč. Poglej prirodo! Da ni Bog ustvaril solnca, kaj bi bilo? In da nam Bog ni dal besede, bi ne mogli živeti. Beseda razsvetljuje, ona ti daruje resnico, odpre ti dan spoznanja — kakor solnce vse osvetli. Pa kakor je luč, ki ni luč, ampak privid, tako je beseda, ki hoče zapeljati in je zmota. To je nepoštena zloraba besede. A luč tudi greje in tudi beseda grej, toplo grej! Kot ti dobro dé solnčna luč, tako bodi beseda ki jo slišiš, v tvoj prid, in beseda, ki jo rečeš, v bratov prid. Škoduje solnce, če žge; tudi beseda lahko žge, a takrat vedno ubija. Jezna beseda še ni obrodila užitnega sadu. Če boš hodil z ognjem krog ljudi, ti bodo zaprli duri; če tvoj jezik pali, ti bodo zaprli srca. In luč poživlja, daje rast sleherni zeli in vsaki kali. Tudi beseda poživljaj, zidaj v dušah, neguj kali, poganjajoče v srcu, dajaj rast slabotnim in krepí močne. A ne vznemirjaj, ker nemir ni življenje, ampak smrt. Če je bila tvoja ali tuja beseda luč ali ne, se lahko prepričaš. Po pravi besedi mora biti v duši tako kot je zvečer, ko solnce zaide: pokojno, sladkohladno, uglašeno in skrivaj kaleče. Razgovor pa, ki te je razglasil, izneveril samemu sebi, zažrnil s temo, pa ni bil luč.

Da bo tvoja beseda luč, moraš najprej znati molčati. In kadar govoriš, moraš biti moder, razumen; človek moraš biti. to je razumno bitje, ki ve, kaj, komu in čemu se razodeva, in raje molči kot bi škodoval. Šele tedaj ljubiš brata in šele tedaj zaslužiš ljubezen in jo boš tudi doživel. O, tako malo je luči v človeških besedah! Vsaj ti, ki veš, kaj mora biti naša beseda, imej spoštovanje pred njo in je ne zlorablaj, ker dana nam je, da si z njo drug drugemu pomagamo!

Beseda je seme. Vseješ jo v dušo, da tam kali. Kaj torej seješ? Pšenico ali ljuliko? In čemu hočeš vsejati pšenico na njivo, ki more roditi le oves? Slabo gospodariš. Si pretehtal dušo, kaj more nositi, preden si vrgel besedo v njene brazde? Moder mož bo storil vedno tako. A beseda ne obrodi čez noč, kot seme ne rodi takoj klasja. Zato sej pa potrpi! Misel, ki jo vržeš v dušo, rabi časa, da se vtelesi in da potem sili k dejanju; ker pot od duha, ki misel sprejme, do čutne duše in od te do teženja in od tega do mišic in dejanja je dolga, dolga. Seme obrodi čez mesece, beseda včasi šele po letih. Modro torej glej, kaj pade v tvojo dušo, ker vsaka beseda, bodisi da jo čitaš ali slišiš, zapusti sled, četudi ga morda ne vidiš. Knjiga, časopis — žitnice, polne pšenice ali pa snetja; kar voliš, je v tvojih rokah. Če pisec ni imel toliko spoštovanja do besede, da bi mu bila luč, imej ti toliko spoštovanja pred samim seboj, da znaš zavreči in se ogniti lastni škodi.

Kakšna beseda vpliva? Mar mnogobesedje? Ljudje, ki mnogo govore, so prazni kot iztočen sod; cenjeni niso nikoli. Kako bi mar gosto žito

moglo kaj prida roditi? Obilna beseda ne najde tal; ker druga drugo izpodrivajo in ovirajo v kaljenju. kje bi se mogle utelesiti? Redke, pa težke kaplje najbolj zamočijo. Tudi beseda bodi redka, a težka, če naj se prime! Težka duha. Prisluskuj življenju in boš uvidel, da je tako! — Da beseda najde plodnih tal, mora biti topla. Povej, te je vnel kdaj govor iz razuma, zanetilo kdaj pripovedovanje iz spomina? Srce more vneti le srce. Čemu je neki Stvarnik položil usta med možgane in srce? Saj je mislil pri tem. Vsemodri! Mar ne zato, da bi se obe reki, razuma in srca, izlili v ustih in spojili v en tok? Ni prav govoriti pametno pa brezobzirno; in ni prav govoriti prisrčno pa brez zveze. Razum in srce v ustih združena vlijeta v besedo življenjski sok in topel čar. Živa je taka beseda, zato tudi zbudi življenje.

Kdor ni odznotraj plemenit, ne bo govoril besede kot bi jo moral. Kot si, tako govoriš. Zato cepi in obrezuj svoje srce, če hočeš, da bo tvoja beseda luč. seme in življenje! Zlorablja se v svetu beseda. Čisto devico so onečastili in ponižali do vlačuge. Za njen bogovdani obraz zakrivajo laž, hinavščino, obrekovanje. zmoto, laži-znanost, rovarjenje. vso gnusobo padlega Adama.

Več spoštovanja do besede! V govoru in pismu! Beseda je sveta, simbol duha. Kdor nje ne ceni, žali duha in je neveden. O kako je dandanes to potrebno! Časopis, časopis! Dalje: kavarna, cesta, društvo, večeri itd. Čemu bi si bili volcje? Pomagajmo raiši drug drugemu v rai! Zato resnoba in spoštovanje pred besedo! Potem bo pravljica postala laž!

M. M.

Kultura osebnosti

Življenje je treba zajeti enotno in preprosto, če hočemo postati močni. Zato se vračamo iz periferije nazaj v notranjost, v središče, kjer je živec življenja. Tu naj požene iz božje moči nove sveže sokove v novega, našega človeka in po njem v občestvo.

Začutili smo dušo, ki hoče zdravja, veselja in rasti iz Duha. Iz prve realnosti, ki je Bog, ukoreninjeni v Cerkvi hočemo kovati svojo dušo v močno osebnost.

Nobena miselnost se ne more trajno uveljaviti v človeški družbi, če ni mogla ustvariti iz sebe popolno prežetih osebnosti. Še manj, če ji stavi ovire za njen naraven razvoj ali celo izsesava življenjske moči. Vprašanje osebnosti je tako končna in nevarljiva preizkušnja socialnih gibanj, ki oznanja kak čas.

Razvoj človeške družbe gre po človeški urejeni zakonitosti. Obvladati ga ne more nobena ideja, ki se ni porodila v istem skupnem čistem praviru — Bogu. Vstvarja gesla, vsak dan jih čujemo: demokracija, komu-

nizem, skrajni nacionalizem . . . , ki gibljejo in celo razburkajo človeško družbo. Do dna ne sežejo nikoli, kjer je »der Goldgrund der Weltgeschichte« (Ruville) — od Pravira začrtani tok in red svetovnega človeškega občestva, ki ga morejo doumeti le enostransko. Pri intenzivnem oblikovanju sebi lastne osebnosti prerada zamisel odpove.

(Neizmerno poučen je pogled na ta »theatrum mundi«. V luči vere in globokem spoznanju človeškega občestva in njegove narave se zdi ta na sebi gigantska borba socialnih struj le — igralna skušnja. Nosilci gesel samo čakajo, kdaj bo sedaj vodilni igralec napravil napako, da sami tu grade in igrajo naprej, dokler jih zopet ne nadomesti srečni kritik, ki je odkril njih novo slabost in dokazal nemoč.)

Pogreško proti naravi in pravi — krščanski — miselnosti sta napravila liberalizem in socialna demokracija kot socialna svetovna nazora. Prvi z negacijo duše, ki more živeti le v območju plemenite in sočutne ljubezni, ko je v korist močnejšega zatiral šibkejšega človeka. Dočim druga suponira idealno čednostno osebnost, ji že hkrati odvzema temelj s svojo materialistično osnovo, ki jo je povzela iz liberalizma. Sploh je materialistična kultura strupeno ozračje za početek in rast poglobljene osebnosti. Naš čas je še po njej razbit, svetoven nazor plitek, kulturno gledanje siromašno, navezano je na dnevne dojme brez globlje osnove. Senzacije in civilizacijski miki odsevajo v tem človeku in mu rišejo obraz, ki razodeva neusmiljeno notranjo praznoto; ni plodnih in tvornih življenjskih klic, ni rasti in ni stalnosti. — Tu vlada obupna kriza, ki kriči po novi osebnosti.

In vendar je človeštvo božja družina, ki ji je dan Duh sveti; stvarnik in buditelj duš, vodnik v globine, kjer se osebnost poraja. Vzbudil je v Cerkvi nov val, ki z elementarno silo hoče do teh globin. Še preden se je človeštvo opehalo v teku za vedno novimi gesli, že pólje tu novo življenje in ko se je zavedlo svoje nemoči, se mu nudi v Cerkvi sveža in klana življenjska sila. (Ali ne vidiš v tem novega potrdila solidarnosti občestva?)

*

Zavest gori v teh mladih, da se hočejo novemu klicu odzvati. Kot se je rodilo spoznanje, da narod ni kaj izven nas in Cerkev živi v nas samih, tako so doumeli, da nova kultura bodi iz njih, tudi osebnostna kultura. Nositelj osebnosti je Bog, ki je vsakemu svojemu otroku — tudi najmanjšemu — poskrbel v tem času, z njemu lastnimi močmi, posebno nalogo in posebno mesto v človeški družbi. Bog, ki še ni ustvaril dvoje povsem enakih ljudi, tudi sedaj svojih del ne ponavlja — le obnavlja —, On nam daje posamič vsakemu njemu lastno neodtujljivo zvanje, ki je spet v prid občestvu.

Tako je naša osebnost fundirana — kot vse drugo — religiozno. »Proiice omnem curam in Eum, ipse faciet« — velja tu.

Zato more naša osebnost organično rasti samo iz milosti in občevanja z Onim, ki nam je dal življenjsko nalogo. On nam hkrati, ko nam odkriva svojo voljo v nas, nudi tudi svojo moč, da jo izvršimo. Najboljši dokaz je v tem, da bo zahteval individualno od vsakega odgovor.

Vse nas nagiba k temu, da božjo zamisel — ki je gotovo za vsakega neizmerno lepa — v lastni osebnosti uresničimo. Kristusova Cerkev je njegovo mistično telo in to telo ni mrtvo, mora imeti žive ude — vsak ima svojo službo — in ti udje smo mi, prav vsak od nas. — Ljubezen, ki jo naklanja Previdnost najmanjši travci pa jo kraljevsko opremlja, mora enako posamezno poskrbeti in je poskrbela za vse člane človeške družbe, ki so otroci večnega Očeta in jih Kristus naziva brate. Nihče tu ni izvzet.

Kaka življenjska sila poteka iz tega osebnostnega zvanja! Videti je, kot da nismo prej poznali drugih ljudi in ne pravega odnosa do Boga. Čut dobimo, da smo lastnina božja in delamo kot njegova ne samosvoja lastnina. On nam pride povsem blizu, on nas nosi na svojih rokah. Problem sveta vznemirja marsikako srce, ko si osvoji to spoznanje in uredi po njem svoje življenje, je srce mirno. Oče skrbi za vse, kot je odredil moje mesto v korist in rast občestva, tako je storil vsakemu, ki se med seboj izpopolnjujemo — živi udje enega organizma.

Rešeno je v tem vnovič vprašanje avtoritete. Kot je pri znanstveni avtoriteti merodajno zaupanje v resnico, ki jo je kdo spoznal in odkril, kot v socialni avtoriteti zaupanje v pravico in ljubezen, tako nam je splošno v osebnostni avtoriteti prvo in zadnje — zaupanje v božji princip, ki jo ustvarja.¹

¹ Časopis »Seele« je med drugimi globokimi spisi v l. 1925. (VII. 11, 330) prineslo zelo toplo pisan odstavek (prevod) p. F. W. Fabra: Vom besonderen Beruf eines jeden Menschen, ki ti bo dal plodnih nadaljnih misli.

M. T. S.

Kristus v občestvu

Dosedaj smo govorili o religiji, o našem pojmovanju občestva in o Cerkvi le splošno. Zato je potrebno, da točneje ugotovimo zlasti odnos občestva do Cerkve, razmerje med njima. Pojasnimo ga na treh primerih iz življenja, na molitvi, erotiki in delu.

Molitev spada v religiozno življenje, ki je življenje s Kristusom, o njegovem občestvu, Cerkvi. Po svojem bistvu je molitev nekaj nadnaravnega, je čisto dejanje duše, v Bogu zbrane in k Bogu obrnjene. Po značaju sicer ne, po učinkih in bistvu pa je vedno občestvena, to je: za vse v imenu vseh, k Bogu in za Njega v Njegovem imenu.

Duša pa, ki je v molitvi, ki je čisto religiozno življenje, živo aktivna, tudi v življenju, ki ni molitev, ne sme prekiniti svoje aktivnosti. Če to stori, pretrga kontinuiteto, skupnost življenja z Bogom. Ni sicer Boga razžalila, toda ne občuti več božje pričujočnosti in je sama v dejanju življenja. To samotno, od Boga kakor da zapuščeno življenje, ko duša ne občuti več bližine božjega prijatelja, pa verna duša smatra naravnost kot zapustitev Boga, kot zadolženost pred Njim, skoraj kot izdajstvo. Duša namreč v tej višini, ki je povprečna za resnično verne duše, skoraj več ne greši, zato pa občuti življenje brez pričujočega Boga kot krivdo, kot krštev najvišje zapovedi ljubezni do Boga, ki naj bo neomajna in nikdar odpovedana in prekinjena; kot greh, morda kot edini greh še. Pa čim se ga zave, se ga otrese s svojih peroti in zaživi v Bogu, skoraj izgubljenem in zopet najdenem, ki je zopet tu, v njeni bližini. In zopet more ljubiti njegovo Ljubezen in zaupati v Onega, ki jo vodi. In se ničesar ne boji, razen da bi bila kdaj sama, brez Njega v dejanju življenja, da sama morda ne zapade še dejanju smrti. Vedno je pri Bogu taka duša in živi neprenehoma življenje z Njim in vse, kar dela, dela z Njim.

Če taka duša ljubi ženo, jo ljubi vedno z Bogom v sebi in nikdar brez njega. Erotična ljubezen, ki je v svojem bistvu naravna, spada v duševno življenje človeško in je dejanje njegove neduhovne duševnosti, ki jo je treba poduhoviti. V erotiki je duša v Bogu zbrana in skupno z Bogom obrnjena k ženi, k možu. Tudi njiju erotika gre tako rekoč preko, skozi Boga, ki je njiju prvotna in pristnejša vez. Zato erotična ljubezen pravih kristjanov nikakor ni grešna, temveč pomnožuje milost. Kristjana, mož in žena ter mladenič in mladenka, ki se tako ljubita med seboj, nista z novo milostjo obogatila le svoji duši in po duši tudi telo, temveč tudi njiju medsebojno ljubezensko vez, njiju erotično občestvo. Tudi v tem občestvu sta prava in čista kristjana po svoji duši vedno zbrana v Bogu in njegovem imenu. Zato je po svojih lastnih besedah — Kristus med njima. Kjer pa je Kristus, je Cerkev. Tako je njiju erotično občestvo vključeno v Cerkev, organsko, po Kristusu, iz katere in od katere živi.

Občestveno je tudi razmerje kristjana do dela. Delo ni po naravi nekaj duševnega kot je erotika, tudi ni nekaj nadnaravnega, kot je molitev, marveč je — naj si bo umsko ali telesno — nekaj materialnega. Ni pa delo samo zunanje dejanje — kakor ga hoče pojmovati nevernik — temveč je obenem zunanji izraz notranjega dejanja duše, ko je duša v Bogu zbrana in v skupnosti z Bogom k delu obrnjena. Tako delo je harmonična funkcija žive duše in mrtve snovi, je soglasje duše in materije v Stvarniku, je vesoljna pesem stvarstva. Zato tako delo ni materialistično, ampak je poduhovljeno. Je organsko vključeno v Cerkev in pomnožuje občestvo milosti. Pravo in pošteno delo vodi vedno k Bogu. Od poduhovljenega dela duša živi, brezdušno delo pa je mrtvičenje, tortura duše in človeka.

Naj zaenkrat zadostuje teh par misli kot pobuda k nadaljnjemu razmišljanju. Božja pričujočnost v vsem življenju, v molitvi, erotiki, delu

in drugod je resnica, ki so se je čiste duše vedno zavedale in jo ostvarjale ter tako posvečevale stvari, ki so sicer nereligiozne prirode. Tu čaka človeštvo ogromna, še neizvršena naloga, ki ne pomeni le možnosti, ampak gotovo bodočnost. So pa to čiste višine, kjer je Cerkev in v njej Bog. Posvečujmo torej svoje življenje in v njem tudi svojo erotiko in delo. Vse življenje je občestveno in v vsakem občestvu je Kristus Kralj.

Dr. Roman L. Tominec, O. F. M.

Francišek in svet

Še danes je večina ljudi odločnega mnenja, da se pojem »svetnik« mora nujno kriti s pojmom »svetu tuj, nasproten in celo sovražen«. Proces istovetenja obeh pojmov ni morda pojav našega časa, temveč se vleče že skozi stoletja. Čim bolj se je namreč po eni plati večina odtegovala globljim religioznim razmišljanjem,¹ tembolj so se po drugi plati izvoljenci ali odbranci in močne ter globoke duše odtegovale vplivu večine ter v samoti in tihoti razglabljlale najvišja in prastara vprašanja. Predaleč bi moral poseči, če bi hotel ta razvoj le kratko orisati.

Dejstvo tega usodnega dualizma pa se da zasledovati od prvih stoletij do danes. In prav ta dualizem je bil najgloblji vzrok tistih težkih bojev vseh osebnosti, ki so globlje čutile a se vendar oklepale tudi življenjskih dovoljenih radosti. Ker se ti boji večinoma pojavijo v mladosti, so se in se, uprav mladi ljudje z mladini lastnim radikalizmom odločijo ali za Marto ali pa hočejo slediti Mariji. Ne umevajoč docela ne ene ne druge.

Da je imel tudi Francišek, kot otrok svojega časa, podobne boje, je jasno in znano. Manj jasno in znano pa je dejstvo, da je bil on prvi izmed fundatorjev redov, ki se ni enostransko odločil za Marto in ne za Marijo, temveč skušal prvi oboje združiti. »Non solum sibi vivere, sed aliis proficere — ne samo za se živeti, temveč tudi drugim koristiti« — je bilo njegovo geslo. Izza one odločilne ure v cerkvi Marije Angelske, ko je čul pri evangeliju besede: »Pojdite in učite: nebeško kraljestvo se približuje; ozdravljajte gobave . . . itd.« — ima Francišek pred seboj jasen program, ki pravtako malo dovoljuje samo misijonsko delo, kakor samo kontemplativnost. Prvi program reda, ki naj bi uresničil navidez nemogočo sintezo — Bog in svet, zunanje delovanje in posvetitev samega sebe, mistični zamaknjenosti naj sledi delo za duše, delo za soljudi, ki niso na potu zveličanja. Jasno mu je bilo, da ga je Bog s tistimi besedami poklical, da dela v svetu in za svet in da nikakor ne sme bežati pred svetom. Samota je zanj le še pripomoček za notranjo jasnost, ni več

¹ Bodisi da večina ni bila zmožna za to, ali se je še večkrat bala truda in napora volje, ki je s tem nujno združena.

cilj in smoter — kakor njegov edini in največji mojster Jezus — hiti tudi on v tišino in samoto gora in gozdov, da se tam zopet zbere in umiri. Toda nikdar ne predolgo, kakor da se boji postati svojemu poslanstvu nezvest. Ve, da ga svet potrebuje, in ker svet ljubi kot božjo last, hiti nazaj v svet in ga skuša pridobiti za Kristusa. Nепrestano mu je pred očmi svetopisemska beseda: Bog je svet tako ljubil, da je poslal svojega Edinorojenega . . . in logično sklepa: Če ga je On ljubil, ne more biti slab, ne more biti zavržen, ljubiti ga moram tudi jaz in moji bratje. Tako je Francišek pōtem svoje globoke intuicije prvi izza apostolskih časov, ki skuša v svojih sobratih vzgojiti ne samo monastični vzor — temveč: viros catholicos et apostolicos — za veseljstvo živeče in evangelij oznanjujoče može, ki se pa kljub tej nalogi neprestano zavedajo velike dolžnosti posvetitve samega sebe ravno pōtem te naloge.

Iz te miselnosti je vzrasla pri Francišku in njegovih bratih čudovita roža nekake otroške brezskrbnosti in veselosti. Francišek sam si je zbiral prijatelje, ljubil brata Leona bolj kot druge, radi brata Silvestra ponoči vstane in jé ž njim grozdje, visoko ceni in ljubi prijateljico gospo Jakobino de Septemsoliis, občuje ljubeznivo s sestro Klaro. Iz iste miselnosti so se potem njegovim naslednikom rodile misli in ideje pomagati svetu in ljudstvu ne samo z oznanjevanjem evangelija, temveč tudi dejansko pomagati, kjer morejo. Bernardin Felterski ustanavlja prve posojilnice, »montes pietatis«, da reši ljudstvo oderuhov, P. Francisco Ximenes, kardinal in primas Španije se posveti poleg duhovskih poslov še državnistvu, ker se tolikim prošnjam ne more več upirati in s svojo duhovitostjo reši vse še tako težavne zadeve. Ista miselnost je nagnila albanske frančiškane, da so bili zapuščenemu ljudstvu ne samo duhovni voditelji, temveč tudi zdravniki, ekonomí, politični vodje. Enako so bili nemški frančiškani svetovalci rodbine Fuggerjev — ki je prva ustanovila delavske vasi s hišicami za vsako posamezno rodbino. Ostanek teh ustanov živi še danes v Augsburgu za bivšo frančiškansko cerkvijo.

Seveda bi se o tej miselnosti, Bog in svet, svet in Bog, ki vodi frančiškanski red od njegovih početkov, dale spisati knjige. Za kratek esej zadostujejo ti podatki. Pokazati sem hotel le, da svetost ni zavisna od bega pred svetom in tudi ni istovetna z mračnim misticizmom in neveselo pobožnostjo. Nasprotje in sovraštvo med Bogom in svetom je le navidezno. Zadnje pomisleke proti tej veličastni sintezi: Bog in svet — morajo odstraniti tiste tolažilne besede: Bog je svet tako ljubil, da je poslal svojega Edinorojenega . . .

Mlada je še naša rast. Tako mlada, da je je komaj kje videti. Prireditve, kolikor jih je, je še ne očitujejo preveč.

Življenja — in življenje je glavno —, življenja še nismo mogli spraviti v novi tir! Pišemo in govorimo pač; poskušamo...

Lani ob priliki božičnega tečaja se je prelomilo v nas. Oživelo je v naših prsih, pognalo — nova rast! In odšli smo, vsak na svoj kraj, vsak v svoje razmere. In bilo je težko: tovarišev, ki bi isto mislili, malo, voditeljev-soiskateljev z malimi izjemami nikjer. In navezani smo bili nase, na svoje lastno notranje življenje, — ki še ni vedelo najti poti in smeri za to novo, ki se je budilo v nas. Križ na gori večini ni bil po volji. Morda niti ni bila krivda toliko na njem. Pa je prišla Stična in prinesla vsaj delno jasnost. Takoj na to pa je sledil sv. Primož. Hammelrath med nami! Takrat se je odprlo v nas. Res, sam Bog je hotel, da je prišel k nam. In z jasnim čelom smo šli v novo leto. Vzraslo nam je ob Stražnih ognjih — čeprav ne vsem — in ob Križu na gori, ki nam je vedno bližji. Potem je prišel Maribor — 19. marec. Malo nas je bilo onega popoldne, a odkrito smo si pogledali v obraz. — To bi bila ostro potegnjena črta naše rasti. A ta črta še dolgo ne pove, kako smo med tem živeli, padali in rasli, zato tudi ne pove, kako je z nami sedaj.

Eno je gotovo: budi se v nas katoliška mladost! Mladost, ki jo je pozdravil ob lanskem božičnem tečaju Avete v Križu na gori. V nas je zapel klic Najvišjega, ki nas vabi v novi čas. V nas se javlja novo kipenje in vretje, ki hoče razbiti okove lažnjivosti in hoče priti do resničnosti katoliškega človeka. Podzavestno je še to kipenje pri večini, ne dobi še prave poti in smeri. Le v posameznikih med nami se šele javlja očitneje in dobiva določnejše obrise.

Naše organizacijsko življenje pač gre naprej: Orel, organizacija, kongregacija — a v njih je iskanje pri posameznikih, nezadovoljstvo s formami, zastoj, kriza, — kajti številke še dolgo ne povedo — življenja! Vse to so začetki nove dobe pri nas. V tem znamenju sta lansko in letošnje leto.

A ko bo to koprnenje našlo jasno pot iz naših src, dobilo res neposreden izraz, — tedaj bomo našli i formo, ki nam bo ustrezala, ker bo zrastle iz nas, ker ne bo več dediščina prejšnjih generacij, ker ne bo več tradicija, ki nas mori in nam ovira brstenja. — Na nas je, kdaj se to zgodi.

Nov korak bo to v življenju katol. mladine; v življenju, ki ga je obudil naš Mahnič in razvil naš Krek. Nov korak, ki ga bo napravilo dijaštvo, ki bo pa nujno zajel tudi vso našo mladino, ker je to le nujnost razvoja, — kot je bil potreben prvi!

Odpovedali se bomo lepim besedam o Bogu in narodu, nam se hoče večjega, globljega. Ne bomo se več navduševali za načela, ampak za življenje! Za pravo, realno življenje katoličanov povsod in vsekdar!

Sladak in bolesten spomin nam gre k njim, ki so jih gnali radi vere v Kristusa v arene, k njim, ki nam je ohranjeno v njih sporočilo: Kristjani so sicer v mesu, a ne živijo po mesu; na zemlji sicer živijo, a njih življenje je v nebesih. Sveta milina, skrivnostni blagoslov sta izhajala od njih, ki so s psalmi hodili v smrt...

O naš dvajseti vek! Kako je mlačen in kako je nesvet! Kako kulturne in kako poganski! In kaj jih je, ki jim je katolištvo le firma in še več, še več njih, ki so katoličani le še po krstni knjigi!

Tako trpko in bridko je to našemu koprnenju. Da, hočemo, hočemo zopetno resničnost katolištva! Da bo vsak izmed nas izraz vere, izraz Njega, ki je naš Gospod! Gre za posameznika, najsi je v kakršnemkoli poklicu, ki ga je Bog vanj postavil. Različni smo si, a v vsej tej od Boga hoteni različnosti tvorimo, živimo iz Njega v Njegovi Cerkvi, harmonijo, enoto, — občestvo, ki ga pogloblja liturgija s svojo skrivnostno vezjo, po kateri postane očitno mistično telo Kristusovo, ki ga tvorimo.

O daleč smo še od tega, ker je še mlada naša rast in negotov naš korak.

Devetnajst vekov bo, kar je sveti Duh prišel v malodušne, neznanke ribiče — apostole, da so s srčnostjo stopili pred ljudstvo s Kristusovim naukom. Takrat se je Cerkev pričela.

Tudi v nas je še malo poguma, malo ljubezni! — O molimo:

»Pridi, sveti Duh, tudi k nam, napolni srca svojih vernih in vžgi v njih ogenj svoje ljubezni!«

Napolni naša srca s svojimi darovi, a vžgi v njih posebno svojo ljubezen, ljubezen, ki ves svet premagaja, brez katere nismo nič. Da ne bomo več plahi in neodločeni, mlačni in brezbrizni, ampak — deroč tok, ognjena reka v ljubezni Kristusovi, v katerem moramo in hočemo vse preroditi, da bo, da bo kraljestvo božje na zemlji!¹

¹ Govor na binkoštnem sestanku kat. srednješolskega dijaštva v Ljubljani.

Prava
naša domača
KOLINSKA
CIKORIJA
je res izvrstna!